

Ilm-fan va
texnologiyalar

Наука и
технологии

Science and
technologies

2024
№ 1 / 1

Google Scholar

JURNAL HAQIDA

Jurnalga O'zbekiston Respublikasi Prezidenti administratsiyasi huzuridagi axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan ommaviy axborot vositasi davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida 076526 raqamli guvohnoma berilgan.

"Ilm-fan va texnologiyalar" ilmiy-metodik jurnaliga taqdim etilgan ilmiy maqolalarga qo'yiladigan asosiy talablar falsafa doktori (PhD), fan doktori (DSc) dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini xalqaro standartlar va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Oliy attestatsiya komissiyasi to'g'risidagi Nizom talablari, shu jumladan elektron ilmiy-texnik jurnallarga qo'yiladigan talablar tizimi hisoblanadi.

«Наука и технологии» международный научно-методический журнал. Основные требования к научным статьям, представляемым в международном научно-методическом журнале «Наука и технологии» являются научные труды, рекомендованные для публикации основных научных результатов докторских (PhD), (DSc) диссертаций в соответствии с международными стандартами и «Положением о Высшей аттестационной комиссии» при Кабинете Министров Республики Узбекистан, в частности требования к электронным научно-техническим журналам

About the magazine "Science and technologies" international scientific-metodical journal The main requirements for scientific articles submitted to the international scientific-metodical journal " Science and technologies " are scientific publications recommended for the publication of the main scientific results of doctoral (PhD), (DSc) dissertations in accordance with international standards and the "Regulation on the Higher Attestation Commission" Under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan, including from templates in the system of requirements for electronic scientific and technical journals.

**ILM-FAN VA TEKNOLOGIYALAR
HAYKA И ТЕХНОЛОГИИ
SCIENCE AND TECHNOLOGIES**

Muassislar:

Fan va inovatsiya HNM MCHJ,
Buxoro davlat universiteti

Bosh muharrir:

Qahhorov Siddiq Qahhorovich

Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich,

Buxoro davlat universiteti rektori

Tahririyat kengashi raisi: Jo'rayev Husniddin Oltinboyevich

Ma'sul kotib:

Kasimov Feruz Fayzulloevich

Texnik muharrir:

Hazratov Fazliddin Xikmatovich

Tahririyat manzili:

Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 1/2 uy

Email: admin@sciencetech.uz

Jurnalning elektron manzili:

sciencetech.uz

ILM-FAN VA TEKNOLOGIYALAR

JAMOATCHILIK KENGASHI A'ZOLARI

Muqimov Komil Muqimovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor.

Axatov Jasurjon Saidovich, texnika fanlari doktori.

Olimov Qahramon Tanzilovich, pedagogika fanlari doktori, professor.

Jumayeva Dilnoza Jo'rayevna, texnika fanlari doktori, professor.

Sharipov Shavkat Safarovich, pedagogika fanlari doktori, professor.

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

XORIJ OLIMLARI

Verbenko Il'ya Aleksandrovich, kimyo fanlari doktori.

Veselov Gennadiy Yevgen'evich, texnika fanlari doktori, dotsent.

Madzigon Vasiliy Nikolayevich, pedagogika fanlari doktori, professor.

BILOGIYA FANLARI

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, professor.

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor.

Xolliyev Askar Ergashevich, biologiya fanlari doktori, professor.

Yoziyev Lutfillo, biologiya fanlari doktori, professor.

Norboyeva Umida Toshtemirovna, biologiya fanlari doktori, professor.

FALSAFA FANLARI

Namozov Bobir Bahriyevich, falsafa fanlari doktori, dotsent.

Sharipov Abduhakim Ziyavutdinovich, falsafa fanlari doktori, dotsent.

Salomova Hakima Yusupovna, falsafa fanlari doktori, professor.

Sharipova Oygul Tursunovna, falsafa fanlari doktori, professor.

Siddikov Ilyosjon Baxromovich, falsafa fanlari doktori, dotsent.

FIZIKA-MATEMATIKA FANLARI

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor.

Dilmurodov Elyor Baxtiyorovich, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

Durdiyev Umidjon Durdimurodovich, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Turayev Ergash Yuldashevich, fizika-matematika fanlari doktori, professor.

Kutliyev Uchqun Otaboyevich, fizika-matematika fanlari doktori, dotsent.

Jalolov Ozodjon Isomiddinovich, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent.

Nuriddinov Javlon Zafarovich, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

Fayziyev Shaxobiddin Shavkatovich, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

FILOLOGIYA FANLARI

Rajabov Dilshod Zaripovich, filologiya fanlari doktori, professor.
Rasulov Zubaydillo Izomovich, filologiya fanlari doktori, professor.
O'rayeva Darmon Saidaxmedovna, filologiya fanlari doktori, professor.
Kilichev Bayramali Ergashevich, filologiya fanlari nomzodi, dotsent.
Nosirov Otabek Timurovich, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

GEOGRAFIYA FANLARI

Hayitov Yozil Qosimovich, geografiya fanlari doktrori, dotsent.
Toshev Xudoynazar Ramazonovich, geografiya fanlari nomzodi, dotsent.
Halimova Gulshan Subxonovna, geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

IQTISODIYOT FANLARI

Navro'zzoda Baxtiyor Negmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
Salimov Nutfullo Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent.
Jo'rayev Abror Turobovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Norov Asror Egamberdiyevich, fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
Yavmutov Dilshod Shoyimardonqulovich, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Xudoyberganov Dilshod Tuxtabayevich, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

KIMYO FANLARI

Do'stov Hamro, kimyo fanlari doktori, professor.
Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor.
Umarov Baqo Bafojevich, kimyo fanlari doktori, professor.
Nazarov Sayfullo Ibodullayevich, texnika fanlari nomzodi, dotsent.
Niyozov Erkin Dilmurodovich, texnika fanlari nomzodi, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI

Abilova Gulbaxar Jalgasbayevna, pedagogika fanlari doktori, dotsent.
Adizov Baxtiyor Raxmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Ajiyeva Muhabbat Baxtibayevna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.
Alimov A'zam Anvarovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
Bozorova Saodat Djamolovna, pedagogika fanlari doktori, professor.
Ergasheva Gulruxsor Surxonidinovna, pedagogika fanlari doktori, professor.
Jo'rayev Akmal Razzoqovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor.
Kurbaniyazova Zamira Kalbayevna, pedagogika fanlari doktori, dotsent.
Lutfillayev Mahmud Hasanovich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Ro'ziyev Erkin Iskandarovich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Shodiyev Rizamat Davronovich, pedagogika fanlari doktori, professor.

Tursunov Qahhor Shonazarovich, pedagogika fanlari doktori, dotsent.
Himmataliyev Do'stnazar Omonovich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Xodjayev Begzod Xudoyberdiyevich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Shomirazyev Maxmatmurod Xuramovich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Mirzaahmad Qurbonov, pedagogika fanlari doktori, professor.
Hamidov Jalil Abdurasulovich, pedagogika fanlari doktori, professor.
Xazratov Fazliddin Xikmatovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

TEXNIKA FANLARI

Jo'rayev Turob Doniyorovich, texnika fanlari nomzodi, professor.
Toirov Olimjon Zuvurovich, texnika fanlari doktori, professor.
Syitnazarov Kuanishbay Kenesbayevich, texnika fanlari doktori, dotsent.
Mansurov Tohirjon Muxtorjonovich, texnika fanlari doktori, dotsent.

Maxmudov Maxsud Idrisovich, texnika fanlari doktori, professor.
Mo'minov Bahodir Boltayevich, texnika fanlari doktori, professor.
Raxmatov Ilhom Ismatovich, texnika fanlari nomzodi, professor.
Murtazoyev Azizbek Nusrat o'gli, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
Eshonqulov Hamza Ilxomovich, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
Shafiyev Tursun Rustamovich, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
Bakayev Ilxom Izatovich, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

TARIX FANLARI

Inoyatov Sulaymon Inoyatovich, tarix fanlari doktori, professor.
Rashidov Oybek Rasulovich, tarix fanlari doktori, dotsent.
Hayitov Shodmon Axmedovich, tarix fanlari doktori, professor.

TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA VA DARSDAN TASHQARI MASHG'ULOTLARDA KOGNITIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH

Mengnorov Islom Jumanazarovich,

Termiz davlat universiteti Badiiy grafika va dizayn kafedrası o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqola talabalarning tasviriy san'at darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda kognitiv kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, o'quv va kognitiv kompetensiyasini rivojlantirishni boshqarish, birinchi navbatda, OTM talabalarini muammolarni aniqlashga jalb qilish, maqsadlarni shakllantirish, ularga erishish uchun samarali vositalarni tanlash, rejalarning bajarilishini nazorat qilish va talabalarning mustaqil o'quv va kognitiv faoliyatni boshqarishga tayyorligini rivojlantirishga yordam beradigan muvaffaqiyatli vaziyatlarni tashkil etishdan iboratdir.

Kalit so'zlar: kognitiv, kompetensiya, kompyuter texnologiyalar, shaxsiy madaniyat, refleks, obyekt, Slayd-shousi, idrok etish.

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА И ВНЕУЧЕБНОЙ МЕРОПРИЯТИЯХ

Менгноров Ислам Джуманазарович,

Преподаватель кафедры художественной графики и дизайна Термезского государственного университета.

Аннотация. В данной статье основное внимание уделяется развитию познавательной компетентности студентов на занятиях изобразительным искусством и внеклассной деятельности, а также управлению развитием учебно-познавательной компетентности, прежде всего, привлечению студентов высшей школы к выявлению проблем, формированию целей и выбору эффективных средств их решения. Их достижения, заключается в контроле за выполнением планов и организации успешных ситуаций, которые помогают учащимся развивать готовность управлять самостоятельной учебной и познавательной деятельностью.

Ключевые слова: познавательная способность, компетентность, компьютерные технологии, культура личности, рефлекс, объект, слайд-шоу, восприятие.

DEVELOPMENT OF COGNITIVE COMPETENCE IN FINE ART CLASSES AND EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES

Mengnorov Islam Jumanazarovich,

Teacher of the Department of Art Graphics and Design of Termiz State University.

Abstract. This article focuses on the development of cognitive competence of students in visual arts classes and extracurricular activities, and management of the development of educational and cognitive competence, first of all, involving higher education students in identifying problems, forming goals, and choosing effective means to achieve them. , is to control the implementation of plans and organize successful situations that help students develop their readiness to manage independent learning and cognitive activities.

Key words: cognitive, competence, computer technology, personal culture, reflex, object, Slide show, perception.

Ta'limni modernizatsiya qilish doirasida yangi ta'lim standarti umumiy ta'limni bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni shakllantirishdan ta'lim kompetensiyalari kompleksini o'zlashtirish uchun sharoit yaratishga yo'naltirishni o'z ichiga olgan kompetensiya-faoliyat yondashuviga qaratilgan holda qurilgan.

Ta'lim vakolatlari talabalarning olingan bilim, ko'nikma va malakalardan amaliy va nazariy muammolarni hal qilishda foydalanishga tayyorligini belgilaydi. Ushbu yondashuvga muvofiq, qiymat-semantik, ijtimoiy-mehnat, axborot, umumiy madaniy, kommunikativ va shaxsiy o'zini o'zi takomillashtirishning kompetensiyasi bilan bir qatorda, ta'lim va kognitiv kompetensiya muhim rol o'ynaydi.

Kognitiv kompetensiya-bu talabaning mustaqil kognitiv faoliyat sohasidagi vakolatlari to'plami, shu jumladan haqiqiy bilish obyektlari bilan bog'liq bo'lgan mantiqiy, uslubiy, umumiy ta'lim faoliyati elementlari. Bunga maqsadlarni belgilash, rejalashtirish, tahlil qilish, aks ettirish, o'z-o'zini baholashni tashkil qilish usullari kiradi.

Ta'lim standartini sifatli o'zlashtirishni ta'minlash, o'quv va kognitiv kompetensiyani rivojlantirishga ko'maklashish faqat ta'limga faoliyatga asoslangan yondashuv orqali mumkin.

Keling, "Tasviriy san'at" fanidan darsda va darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quv va kognitiv kompetensiyani shakllantirishning eng muhim faoliyat shakllarini ko'rib chiqaylik:

- * o'zlarining bilim faoliyatini mustaqil va motivatsion tashkil etish qobiliyati;
- * oddiy haqiqiy ulanishlar va bog'liqliklarni o'rnatish;
- * madaniyat va san'at hodisalarini taqqoslash, tasniflash, baholash;
- * har xil turdagi manbalarda kerakli ma'lumotlarni qidirish, tanlash va qayta ishlash;
- * ijodiy ishlarni bajarish uchun multimedia resurslari va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish;
- * badiiy ta'limning shaxsiy madaniyatni rivojlantirish vositasi sifatida ahamiyatini tushunish;
- * san'at asarlariga o'z munosabatingizni aniqlang;
- * ularning madaniy va milliy o'ziga xosligidan xabardor bo'ling.

Talabalarning o'quv va kognitiv kompetensiyasini rivojlantirishni boshqarish, birinchi navbatda, OTM talabalarini muammolarni aniqlashga jalb qilish, maqsadlarni shakllantirish, ularga erishish uchun samarali vositalarni tanlash, rejalarning bajarilishini nazorat qilish va talabalarning mustaqil o'quv va kognitiv faoliyatni boshqarishga tayyorligini rivojlantirishga yordam beradigan muvaffaqiyatli vaziyatlarni tashkil etishdan iborat.

Kognitiv kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirishni samarali boshqarish o'qituvchi o'quv jarayonini tashkil etish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalangandagina muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin: muammoli va loyiha asosida o'qitish texnologiyalari; tanqidiy fikrlashni rivojlantirish; o'qitishda o'yin usullaridan foydalanish: rol o'ynash, biznes va boshqa turdagi o'quv o'yinlari; hamkorlikda o'rganish (jamo, guruh ishi); axborot-kommunikatsiya va boshqa pedagogik texnologiyalar.

"Tasviriy san'at" fani uchun hozirgi kunda zamonaviy ta'lim texnologiyalari orasida eng ommabop va dolzarb bo'lgan talabalarning loyihaviy faoliyati texnologiyasi ahamiyatlidir. Loyiha individual bo'lishi mumkin, lekin odatda har bir loyiha bir guruh talabalarning kelishilgan birgalikdagi harakatlari natijasidir. Amaliyotdan shuni aytishim mumkinki, boshlang'ich guruh o'quvchilari, qoida tariqasida, guruh yoki juftlik ishlarini afzal ko'rishadi. Ammo talabalar individual ijodiy ishlarni bajarish, mustaqil ravishda ma'lumot olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Loyiha faoliyati eng katta ta'sir ko'rsatadigan bir nechta ko'nikmalar guruhlarini ajratish mumkin:

- tadqiqot (g'oyalarni yaratish, eng yaxshi yechimni tanlash);
- ijtimoiy hamkorlik (ta'lim faoliyati jarayonida hamkorlik qilish, do'stlarga yordam berish va ularning yordamini qabul qilish, birgalikdagi ishlarning borishini kuzatish va uni to'g'ri yo'nalishga yo'naltirish);
- baholovchi (taraqqiyotni, ularning faoliyati natijasini va boshqalarning faoliyatini baholash uchun);
- axborot (kerakli ma'lumotlarni mustaqil ravishda qidirish; qanday ma'lumot yoki qanday ko'nikmalar yetishmayotganligini aniqlash);
- taqdimot (tinglovchilar oldida gapirish; rejalashtirilmagan savollarga javob berish; turli xil ko'rish vositalaridan foydalanish; badiiy qobiliyatlarni namoyish etish);
- refleksiv (savollarga javob bering: "men nimani o'rgandim? Siz nimani o'rganishingiz kerak?");
- boshqaruv (jarayonni loyihalash; faoliyatni, vaqtni, resurslarni rejalashtirish; qaror qabul qilish; jamoaviy vazifani bajarishda mas'uliyatni taqsimlash).

Loyiha faoliyati texnologiyasi axborot texnologiyalari bilan chambarchas bog'liq. Masalan, talabalar o'zlarining loyiha ishlarini himoya qilish uchun multimedia taqdimotlarini yaratadilar. Loyiha bo'yicha ma'lumot to'plash asosan Internet-resurslar yordamida amalga oshiriladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari guruhda ham faol qo'llaniladi: umumlashtirish va mustahkamlash uchun materiallar darsning birinchi bosqichida ishlatilishi mumkin bo'lgan slaydlarda ishlab chiqilgan

test topshiriqlari shaklida qo'llaniladi; o'tgan materialni takrorlash uchun ("badiiy daqiqalar"). Sinov topshiriqlari yordamida dars boshida diqqatni jalb qiladigan va bilimlarni yanada o'zlashtirishga undaydigan muammoli vaziyat yaratiladi ("aqliy hujum"). Dars oxirida test topshiriqlari bolalar osongina o'rganadigan va yangi narsalarni nomlaydigan yakuniy "akkord" ga aylanishi mumkin ("Vernissage" Slayd-shousi). Ekranda ko'rsatilgan ushbu test vazifalari sizga taassurotlar, his-tuyg'ular, harakat, quvonchni baholash usullaridan foydalanishga imkon beradi.

Menimcha, guruhda o'quv va kognitiv kompetensiyani shakllantirishning eng faol usullaridan biri bu muammoli vaziyatlarni yaratishdir, uning mohiyati o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini tarbiyalash va rivojlantirish, ularga faol aqliy harakatlar tizimini o'rgatishdir. Ushbu faoliyat talabaning haqiqiy materialni tahlil qilish, taqqoslash, sintez qilish, umumlashtirish, konkretlashtirish, undan yangi ma'lumotlarni olishida namoyon bo'ladi. Savollar va topshiriqlar nafaqat muammoli vaziyatni yaratishi, balki ma'lumotlarning yangiligi, g'alati, ajablanib, g'alati, oldingi g'oyalarga nomuvofiqlikni ham o'z ichiga olishi kerak.

Rangshunoslik asoslarini o'rganib, "refleks" tushunchasini tushuntirishda talabalarga savollar beriladi: "agar limonni ko'k mato fonida qo'ysam, qanday sariq ranglarga ega bo'ladi? Va qizil rangda? Sizningcha, u boshqa muhitda qanday soyalarga ega bo'ladi?" Talabalar gipotezani ilgari surdilar: turli xil rang muhitida mavzu boshqacha harakat qiladi. Talabalar xulosa chiqaradilar. Ular o'z xulosalarini tekshirib, obyektning turli pardalarga joylashtirishga harakat qilishadi. Yana bir vazifa tabiatdan hayvonning tasviri bilan bog'liq. Muammo: hayvonni qanday tasvirlash kerak, masalan, uxlamaydigan mushuk? (Hayvonni majburlamasdan). Talabalar yechim izlaydilar: 1) fotosurat; 2) pozalarning eskizi; 3) mushuk bir xil pozitsiyani egallashini kuting va hokazo.

Guruhdan tashqari ishlarda, to'garak sinfida vazifalar darajasi qiyinlashadi. Kubni grafik qurishda talabalar o'lchagichdan foydalanish huquqiga yega yemaslar. Shu bilan birga, chizma barcha to'g'ri va parallel chiziqlarga muvofiq qurilishning barcha qoidalariga muvofiq bajarilishi kerak. Shuning uchun, chiziqlarning to'g'riligi va parallelligini tekshirish uchun ular o'z-o'zini tekshirish usullarini taklif qilishadi. Rassomlik darslarida soyalar tasviri o'rganiladi. Qoidalariga ko'ra: agar obyekt akkor chiroq bilan yoritilgan bo'lsa, obyekt issiq ranglarda bo'ladi. Agar obyekt sovuq fonga joylashtirilsa, u sovuq ohanglarga yega bo'ladi. Qoidalarining qarama-qarshiligini keltirib chiqaradigan vaziyat yuzaga keladi: ko'k parda ustidagi obyekt akkor chiroq bilan yoritilgan. U qanday soyalarga yega bo'ladi? Talabalar rasmlarni akvarel (allaqachon ma'lum bo'lgan texnika) va moy (yangi) texnikada solishtirishadi. Ular yog'li rasm yanada zichroq – "yashirish" degan xulosaga kelishdi.

Savol tug'iladi: neft texnologiyasida qanday ishlashimiz kerak – yorug'likdan qorong'igacha yoki aksincha? Talabalarning aytishicha, ish akvarelda bo'lgani kabi – yorug'likdan qorong'igacha amalga oshiriladi. O'qituvchi ushbu yondashuvda nima sodir bo'lishini ko'rsatadi. Talabalar asarlar xira ko'rinishini tushunishadi. Binobarin, yog'li texnikasida ish quyuk ranglardan och ranggacha amalga oshiriladi, degan

xulosaga kelishdi, chunki akvarel vaqt o'tishi bilan porlaydi va yog ' qorayadi, ya'ni yog ' texnikasida yuqori qatlamda ochiq ranglar qolishi kerak. ISO ning rang fizikasi, geometriya, adabiyot, biologiya va boshqalar bilan aloqasi. tekshirilmoqda. Biz soyalar tasvirini ko'rib chiqamiz. Qishda ular ko'pincha sovuq, yozda yesa ular bir vaqtning o'zida ham issiq, ham sovuq bo'lishi mumkin. Nima uchun? Masalan, pomidorning rasmini qurish uchun talaba pedunkulning mevaga qanday biriktirilganligini bilishi kerak.

Guruh texnologiyalari (guruh ishi) ham kognitiv qiziqishni rivojlantirishga, o'quvchilarning o'quv va kognitiv faolligini faollashtirishga yordam beradi. Guruh faoliyati deganda talabalarning o'zini va boshqalarni adekvat baholashda, ijodiy salohiyat va qulaylikni ro'yobga chiqarishda namoyon bo'ladigan yuqori darajadagi faollik, jamoaviy hamjamiyat va individual qoniqishga yerishish uchun umumiy say-harakatlarni muvofiqlashtirish va birlashtirishga qaratilgan teng shaxsiy o'zaro ta'siri tushuniladi. Talabalar ishining guruh shakli bilan unga muhtoj bo'lgan har bir talabaga individual yordam o'qituvchi va uning o'rtoqlari tomonidan sezilarli darajada oshadi. Bundan tashqari, bir vaqtning o'zida yordam beradigan kishi "zaif" dan kam bo'lmagan yordam oladi, chunki uning bilimlari yangilanadi, konkretlashtiriladi, moslashuvchan bo'ladi va guruhdoshiga tushuntirishda aniq belgilanadi.

OTM talabalarining o'quv va kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish va shakllantirishga ta'sir qiluvchi maxsus soha darsdan tashqari mashg'ulotlardir. Ushbu sohada an'anaviy darslarda to'liq namoyon bo'lmaydigan badiiy va ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun muhim bo'lgan ba'zi imkoniyatlar mavjud: material mazmunida katta erkinlik, har bir o'quvchiga o'zini-o'zi anglash uchun maqbul imkoniyat yaratish.

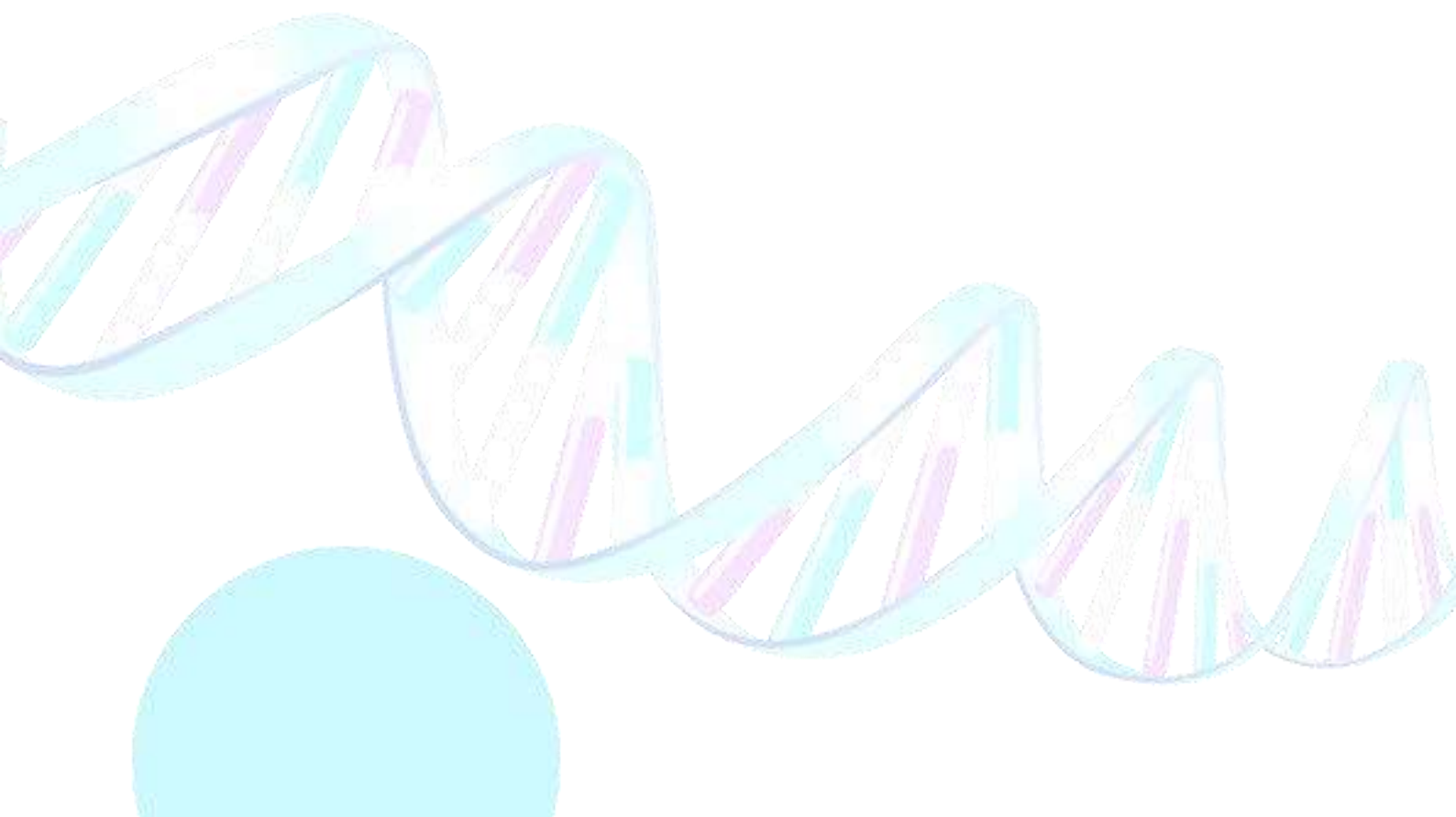
Maktabimizdagi o'quvchilarning darsdan tashqari vizual faoliyati deganda aql, vosita qobiliyatlari, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, xayoliy fikrlashni shakllantirish, estetik tuyg'ularni tarbiyalash uchun zarur bo'lgan o'quv jarayonining maxsus tashkil etilgan vositasi tushuniladi.

Tasviriylar san'atdagi ushbu mashg'ulotga darsdan tashqari mashg'ulotlar, to'garakdagi bolalarning amaliy ishlariga rahbarlik qilish, ekskursiyalar o'tkazish, ko'rgazmalarga tashrif buyurish, kuzatish va eskizlar maqsadida tabiatga (bog'ga, o'rmonga) chiqish, tasviriylar san'at haqida suhbatlar o'tkazish kiradi. Ijtimoiy foydali ishlarda (ko'rgazmalar dizayni, devor gazetalari, bayramlar va boshqalar) ishlatilishi mumkin bo'lgan ko'nikma va ko'nikmalarni yegallashga alohida ye'tibor beriladi.). Guruhdan tashqari ishlarning muvaffaqiyati ko'p jihatdan OTM talabalar faoliyatini tashkil yetish metodologiyasiga bog'liq. Bolalarni ushbu ishda ishtirok etishga jalb qilish uchun to'g'ri usullarni tanlash kerak. Vazifaning qiziqarli bayoni, bo'lajak ishning ijtimoiy ahamiyatini tushuntirish talabalarining ijodiy faoliyati uchun muhim shart bo'lib, ularning bilim va kuchlarini ishga solishga tayyorligini rag'batlantiradi.

Tasviriylar san'atni o'qitish jarayonida talabalarning o'quv va kognitiv kompetensiyasini shakllantirish muammosini hal qilish juda murakkab jarayondir. O'quv jarayoniga bir qator texnika va texnologiyalarni joriy etish yetarlicha yuqori ko'rsatkichlarga yordam beradi.

Talabalarining badiiy faoliyati turli xil ifoda shakllarini topadi: dekorativ va konstruktiv ish; voqelik hodisalarini idrok etish; oʻrtoqlarning asarlarini, oʻzlarining jamoaviy ijodlari va individual ishlarining natijalarini muhokama qilish; oʻrganilgan mavzular uchun illyustrativ material tanlash; musiqiy va adabiy asarlarni tinglash. Oʻquv materialini tanlashda turli badiiy hodisalarning axloqiy, yestetik mazmunini aniqlash muhimdir. Darslar va darsdan tashqari mashgʻulotlarning tematik yaxlitligi talabalarining sanʼat bilan kuchli hissiy aloqalarini taʼminlashga, ularni badiiy madaniyat bilan tanishtirishga yordam beradi.

Faqat taʼlimning faoliyatga asoslangan tabiati, talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etish fan mazmuni va darsdan tashqari mashgʻulotlar asosida oʻquv va kognitiv kompetensiyani shakllantirishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Vorovshikov, S.G. Razvitiye uchebno-poznavatelnoy kompetentnosti uchashixsya [Elektronniy resurs]. Adres: <http://upr.1september.ru>
2. Lebedev, O.YE. Kompetentnostniy podxod v obrazovanii// Shkolniye texnologii. – 2004. – № 5. – S. 3-12.
3. Xutorskoy, A. V. Klyucheviy kompetensii kak komponent lichnostno oriyentirovannoy paradigmi obrazovaniya // Narodnoye obrazovaniye. – 2003. – № 2. – S. 58-64.
4. Jumanazarovich, M. I. "THE ROLE OF FINE ART IN THE DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION IN STUDENTS." Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL) 3.09 (2022): 28-30.
5. Jumanazarovich M. I. Rangtasvir Mashg'ulotlarida Qalamtasvirning Ahamiyati //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – T. 20. – C. 58-61.
6. [Sukhrob Abdullaev](#) and [Dilshod Mamatov](#), - Pedagogical foundations in the teaching of folk arts and crafts of Uzbekistan in the training of teachers of fine arts. E3S Web of Conferences 420, 10019 (2023) https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2023/57/e3sconf_ebwff2023_10019.pdf
7. Makhfuza Odilova - Effective methods of improving the quality of education in biology lessons through computer technology. E3S Web of Conferences 460, 05015 (2023) <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202346005015 BFT-2023>.
8. Маматов Д.К., Собирова Ш.У Особенности организации самостоятельной работы студентов Педагогические науки <http://wwenews.esrae.ru/pdf/2015/1/62.pdf>
9. Маматов Д.К. Организация самостоятельной работы студентов первая международная научно-методическая конференция междисциплинарные исследования в науке и образовании <http://man-ua.edukit.kiev.ua/Files/downloads/%D0%9F%D0%9D-%D0%A1%D0%B1%D0%A2-14-09-2012.pdf#page=183>